

Aleksandras Žarskus

Rudenį, artėjant Ilgėms ir Vėlinėms, nejučia aplanko mintis apie mirtį. Gal todėl, kad apmiršta gamta ir viskas aplinkui pasikeičia – pasikeičia augalija, persimaino oras. Lygiai taip mainosi ir žmogaus nusiteikimas... Aplanko mintys, kad panašiai kaip ir gamta bei oras, keičiasi ir žmogaus gyvenimas... Ateis laikas, ir reikės mirti kūnui, o sielai tikriausiai labai pasikeisti. Kitimas niekada nevyksta be kančios, be skausmo. Suprantama, kad kančios nujautimas neramina žmogų, bet be kančios negimsta nieko naujo ir tikrai vertingo. Mirti yra nelengva. Tai slėpingas gyvenimo dėsnis, kuriam paklūsta visa, kas žemėje gyva. Būtent gyvenimo dėsnis, nes būtis mirtimi nepasibaigia – baigiasi tik žemiškas jos tarpsnis. Žmogus ne laidojamas, o tik palydimas. Ar ne teisingiau, artėjant Ilgių šventėms, mąstyti ne tik apie mirtį, bet ir apie naują gyvenimą? Koks mūsų gyvenimo tikslas? Kaip turime gyventi, kad gyvenimas iš tiesų būtų vertas žmogaus vardo? Į šiuos klausimus atsakoma įvairiai. Galbūt gyvenimas yra mokykla, kurioje mes visi mokomės... Mokomės teisingai atsakyti į mums pateiktus klausimus... Jeigu taip, tai ar netiktų uždegti žvakę ne tik mirusiųjų atminimui, bet – simboliškai – ir sau... Tirpstantis vaškas simbolizuoja kūną, o liepsna – dvasią. Žmonėms reiktų paklausti savęs: „Ar mano gyvenimo žvakė dega šviesia ir lygia šviesa? Ar mano dvasia kyla aukštyn, ar nesiblaško į šalis? Ar moku atskirti, kas pragaišta, nuo to, kas amžina? Ar moku mirti praeinantiems dalykams, kad įgyčiau nepraeinančių, amžinųjų vertybių? Ar šviečia mano gyvenimo šviesa kitiems žmonėms? Ar ji juos šildo? Ar aš esu pats savimi?“. Jei žmogus savęs šito paklausia, jausdamas atsakomybę sau pačiam, ir nuoširdžiai atsakydamas pasiryžta ištaisyti klaidas ir perkainoti gyvenimo vertybes, tai reiškia, kad mokomasi mirti ir pradėti gyvenimą naujai. Tad uždekime Ilgių šventėje kiekvienas po žvakelę ir sau.

ILGĖS

S. Daukantas Ilgių šventės aprašyme pasakoja, kad „žyniai tuo tarpu pamokslą sakė svietui apie dabą, būdą žmonių, apie reikalus ūkės ir lėtos apie narsybę ir kantrybę garbingų vyrų karėse kritusių“. Buvo sakomas ir atskiras pamokslas moterims, kad „namus gerbtų, doromis motinomis ir doromis gospadinėmis tapti teiktūsi“. Garbingiausiam asmeniui pasakojant apie didžius senolių žygius, apie galingą jų dvasią ir atliktus žygdarbius, kiekvienas nejučia pajusdavo savo gyvenimo netobulumą ir sieloje sukildavo gerumo, labumo ilgesys. Labumo ilgesys – tai vidinis ilgesys savo tikrojo 'Aš', kuriam reiškiantis žmogus vis labiau labėja (gerėja) ir skleidžiasi jo žmoniškumas.

Kiek daug ir įvairių dalykų ilgisi žmogus. Tačiau jis netampa vertesniu, nelabėja ir neauga jo žmoniškumas, ilgintis ir kaupiant vien medžiaginius lobius. Taip gyvendamas žmogus tik lobėja. Žmogus amžinai pasiliktų vargšas, jeigu neaugtų, nesiskleistų jo žmoniškumas. Tik žmoniškumas visiems pasaulio dalykams ir reiškiniams suteikia vertę.

Metų pabaiga. Visas žemės užaugintas derlius (lobiai) sukrautas svirnuose, daržinėse ir kituose podėliuose. Visus metus dirbęs lietuvis tikėjosi algos. Dabar jis gali naudotis savo alga, savo

triūso vaisiais. Valgyk, gerk, linksminkis... Metams baigiantis senieji lietuviai skaičiuodavo ne tik savo triūso vaisius – derlių, bet apžvelgdavo, įvertindavo ir dvasinį gyvenimą bei elgesį. Žmogus metų gale gauna savęs vertą atlyginimą – algą. Antroji žodžio ilgės prasmė yra 'duoklė, dovanos': „Brolis gyveno ten be jokių ilgių“ (LKŽ). Gaunama alga parodo, koks žmogus yra. Alga žmogų tarsi šaukia, kviečia į vienokias ar kitokias užsidirbto gyvenimo sąlygas. Žodis alga sudarytas iš tų pačių jau minėtų priebalsių 'l-g' kaip ir žodis ilgės. Todėl ilgių antroji prasmė yra dovanos, kurių ilgiuosi, o alga turėtų reikšti ne tik atlyginimą, bet ir kvietimą, šauksmą. Ir iš tiesų, algoti reiškia ne tik 'užmokėti', 'duoti atlyginimą', bet ir 'vadinti', 'šaukti': „Kas esi? Kaip tave algoja?“; „Dovydas buvo labai šventu, o tačiau algojosi šunimi“. Antroji prasmė – 'dainuoti', 'šūkauti': „Algoji per dienas, kad ir nenusibosta“. Ir trečioji – 'išmaldos prašyti': „Taip moka algoti, kad nebereikia geriau“ (LKŽ). Taip pat palyginkime žodžius elga (elgesys) ir alga. Kokia elga – tokia ir alga: „Alga grieko yra smertis“, kitaip sakant, griekas algoja (šaukia) smertin. Toks susimąstymas, pasak S. Daukanto, pamokslas apie savo veiklos išdavus iš tiesų algoja, kviečia žmogų ten, kur jis nusipelnė. Užtarnautos algos (t. y. savo elgos) menkumo pajutimas yra paskata susimąstyti ir žadinti šviesesnės būties ilgesį. Žadinti ilgesį, brandinantį ašainę žmogaus sąmonę.

Dvasią algojančius protėvių žygdarbius prisimindami einame į miško Romuvą prie ažuolo ar į piliakalnį. Tai tinkamiausios vietos lietuvių sielai alginti (žadinti). Prisimename ir mūsų šventuosius. Prisimename jų gyvenimo kelią nušvietusius priesakus: kunigiškąjį (bramano) šv. Kazimiero ryžtą – „Geriau mirti, nei susitepti“; karžygiškąją (kšatrijišką) palaimintojo Mykolo Giedraičio ištvermę – „Ištverti iki galo“ ir valstietišką palaimintojo Jurgio Matulaičio (vaišijo) pasišventimą – „Sudegti kaip žvakė“. Senuoju papročiu simboliškai išpildome Jono Evangelijoje užrašytus Kristaus žodžius: „Jei kviečių grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas, o jei apmirs, jis duos gausių vaisių“ (Jn 12, 24). Su degančiomis žvakėmis rankose beriamė į žemę grūdą, kad apmirę tam, kas nedora, kaip tas grūdas, sudaigintume savo sielose šviesesnės būties daigus.

Vėlinių ryšys su krikščionybe

Lietuvių kalendorinės šventės dažnai yra taip susiję su krikščionybe, kad jos laikomos grynai krikščioniškomis. Reikia atsiminti, kad pirmųjų amžių krikščionys šventė tik dvi metines šventes: Velykas ir Sekmines. Visoms kitoms šventėms atsirasti labai didelę įtaką turėjo senųjų indoeuropietišku švenčių kalendorius. Vokiečių mokslininkas R. Langė knygoje „Mano tėviškės teologija“ aprašo, kaip senoji germanų tikyba paveikė krikščioniškas apeigas bei šventes. Pirmą kartą Visų Šventųjų šventė buvo pradėta švęsti IV a. kaip Visų Kankinių diena. Iš pradžių tai buvo atskirų bažnyčių, bendruomenių, bet ne visiems krikščionims privaloma šventė. Visų mirusiųjų paminėjimo dieną arba Vėlines Izidorius Sevilietis (VII a.) pasiūlė švęsti pirmą sekmadienį po Sekminių. Anatolijus Macietis IX a. pasiūlė Vėlines švęsti sekančią dieną po Visų Šventųjų šventės, o 998 m. Kliuni vienuolyno abatas Odilis pradėjo Vėlines švęsti lapkričio 2 d. Pamažu ši data išplito po visas bažnyčias ir vienuolynus. Ir tikrai 1311 m. Vėlinių šventė oficialiai įvedama į Romos katalikų liturgiją. Visų Šventųjų šventė įteisinta dar vėliau – 1480 m. Matome, kad krikščioniškos mirusiųjų paminėjimo šventės data buvo pritaikyta prie senųjų Vėlinių datos. Senovinės Vėlinės, kaip ir kitos didžiosios šventės, tęsdavosi apie dvi savaites. Viena savaitė buvo spalio, kita lapkričio mėn. Iš pradžių krikščionybėje mirusiųjų paminėjimo šventė neturėjo pastovios datos, nes mirusieji būdavo minimi keturis kartus metuose, per visas didžiąsias šventes: rudenį, viduržiemį, pavasarį ir vidurvasarį. Lietuvoje paprotys minėti

mirusiuosius keturis kartus per metus jau išnykęs, tačiau, kaip rašė B. Buračas, Kauno kapinėse per Velykas dar ir ketvirtajame dešimtmetyje daugelis kapų būdavo apdėti margučiais, degdavo žvakutės prie žalumynais apkašytų velykinių avinėlių. Yra išlikęs ir „Vėlių velykų“ pavadinimas, tačiau kaip jos būdavo švenčiamos žinių nėra. Pravoslavai ir dabar mirusiuosius mini keturis kartus metuose. Tačiau pagrindinis mirusiųjų paminėjimas būdavo rudenį, per Vėlines.

http://vydija.vhost.lt/kalendorius/lapkritis/Ilges_Velines_Zarskaus.htm